

Explaining the Approaches to Sexual Ethics and Criticizing the Implications of each one based on Islamic Educational Teachings

M. Zareei¹, F. Mohammadi Pouya Ph.D.^{2*}

1. M.A. Graduated, History & Philosophy of Education, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.
2. Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.

Abstract

Background: One of the important and problematic changes during human life is the development of sexual instinct. Under the influence of this instinct, humans have shown behaviors that are sometimes acceptable to the society and in accordance with morality, and sometimes contradictory to it. Therefore, the aim of the current research is to explain the approaches to sexual ethics and criticize the implications of each one based on Islamic educational teachings.

Conclusion: Approaches to sexual ethics are divided into three categories: extreme, excessive and moderate. The abstruse approach implies monasticism, and the extreme approach implies the negation of marriage and family formation, promoting homosexuality, preventing reproduction and abortion, and paying attention to physical pleasures, and the moderate approach implies observing moderation in the sexual instinct. In regard to the sexual instinct, Islamic teachings reject excesses and emphasize the education of this area; It means that with a moderate view, one should avoid repression or unconditional liberation of sexual issues, and the teacher should become familiar with his/her sexual role and identity and be mentally and psychologically prepared for marriage and family formation. and consider it as a way to get closer to God.

Keywords: *Sexual Ethics, Sexual Education, Approaches to Sexual Ethics, Educational Teachings of Islam*

***Corresponding Author:** Mohammadi Pouya F, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran. Email: muhammadipouya@basu.ac.ir

How to cite: Zareei M, Mohammadi Pouya F. Explaining the approaches to sexual ethics and criticizing the implications of each one based on islamic educational teachings. *Ethics in Science and Technology*, 2024; 19(3): 102-111.

Copyright © 2024 Authors. Published by Iranian Association for Ethics in Science and Technology. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited

تبیین رویکردهای اخلاق جنسی و نقد دلالت‌های هر یک بر اساس آموزه‌های تربیتی اسلام

میترا زارعی^۱، دکتر فرامرز محمدی پویا^{۲*}

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد، تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

۲. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۱۵)

چکیده

زمینه: یکی از تغییرات مهم و مسئله‌ساز در طول زندگی انسان، رشد غریزه جنسی می‌باشد. انسان تحت تاثیر این غریزه، رفتارهایی از خود نشان داده که گاه مورد پسند اجتماع و مطابق با اخلاق و گاه متناقض با آن می‌باشد. بنابراین هدف پژوهش حاضر، تبیین رویکردهای اخلاق جنسی و نقد دلالت‌های هر یک بر اساس آموزه‌های تربیتی اسلام می‌باشد.

نتیجه‌گیری: رویکردهای اخلاق جنسی به سه دسته افراطی، تفریطی و اعتدالی تقسیم می‌شوند. رویکرد تفریطی دلالت بر رهبانیت داشته و رویکرد افراطی دلالت بر نفی ازدواج و تشکیل خانواده، ترویج همجنسگرایی، جلوگیری از تولیدمثل و انجام سقط جنین و توجه به لذت‌های جسمانی دارد و رویکرد اعتدالی بر رعایت اعتدال در غریزه جنسی دلالت می‌نماید. آموزه‌های اسلامی در توجه به غریزه جنسی، افراط و تفریط را نفی نموده و به تربیت این حوزه تأکید دارد؛ یعنی بایستی با نگاهی معتدلانه از سرکوب و یا رهایی بی‌قید و شرط مسائل جنسی پرهیز نموده و مرتبی با نقش و هویت جنسی خود آشنا شده و برای ازدواج و تشکیل خانواده آمادگی روحی و روانی پیدا کند و آن‌را راهی برای رسیدن بهتر به قرب الهی بداند.

کلیدواژگان: اخلاق جنسی، تربیت جنسی، رویکردهای اخلاق جنسی، آموزه‌های تربیتی اسلام

سر آغاز

انسان دارای ابعاد مختلف روحی و جسمی می‌باشد و به علت تأثیر این ابعاد بر هم، تربیت^۱ او هم باید در برگزیده‌ی همه‌ی ابعاد و هماهنگ باشد. با یادآوری این نکته که رشد این ابعاد همراه و هم‌زمان با یکدیگر اتفاق نمی‌افتد، بنابراین تناسب آنها باید حفظ شود (۱). شهید مطهری تربیت را پرورش دادن معنا می‌کند؛ یعنی استعدادهای درونی و بالقوه موجود در یک شیء به فعلیت درآورده شود و با ایجاد تعادل بین آنها مرتبی به حد اعلای کمال (خود) برسد (۲). از آنجا که سنگ بنای شخصیت آدمی در دوران کودکی تشکیل می‌شود، متولیان امر تربیت به‌ویژه والدین باید تربیت فرزند خود را از کودکی آغاز کنند. از همین روست که امام علی (ع) در وصیت به فرزندش امام حسن (ع) می‌فرماید: «قلب نوجوان مانند زمین خالی از کشت می‌باشد که هر آنچه در آن بریزی قبول می‌کند. بنابراین به تربیت تو اقدام نمودم پیش از این که شخصیت تو شکل بگیرد و اندیشه‌ات به چیزی غیر از آن چه به صلاح توست مشغول گردد» (۱).

یکی از تغییرات مسئله‌ساز در طول زندگی انسان، رشد جنسی می‌باشد که همواره مسأله‌ای در برداشته و انسان تحت تاثیر این میل رفتارهایی از خود نشان می‌دهد که گاه مورد پسند اجتماع و هنجارهای اخلاقی و گاه متناقض با ارزش‌های آن می‌باشد (۳). بنابراین یکی از ابعاد وجودی مهم در انسان، بُعد جنسی می‌باشد که به‌صورت غریزه‌ای بسیار قوی در افراد وجود دارد و باید به آن پاسخ داده شود اما اگر مسیر ارضای آن به صورت صحیح طراحی نگردد، از مسیر طبیعی خلقت منحرف می‌شود و به ابعاد دیگر زندگی نیز آسیب خواهد زد (۴). هر چند جهانی‌شدن باعث تغییر در روابط اجتماعی شده (۵) و پرداختن به غریزه جنسی را پررنگ‌تر کرده است اما نیاز و غریزه جنسی از گذشته تا کنون یکی از مباحث مهم بشری بوده است (۶). بنابراین پرداختن به موضوع تربیت جنسی^۴ در عصر کنونی از اهمیت بالایی برخوردار است؛ زیرا با پیشرفت فناوری اطلاعات و وسایل ارتباط جمعی و گسترش عوامل تحریک کننده میل و غریزه جنسی، وضعیت اسفبار جنسی در جهان به وجود آمده و حیات بشری با خطرات جدی مواجه شده است (۷).

بحث

تربیت جنسی

تربیت جنسی یعنی انسان در دوره‌های رشد از کودکی تا جوانی، به شکلی پرورش و آموزش داده شود که با جنسیت خود آشنا شود و آن را بپذیرد؛ مفتخر به وجودش باشد؛ نقش جنسیتی خود را از لحاظ اجتماعی را بیاموزد؛ آداب و احکام دینی در رابطه با مسائل جنسی مربوط به خود و روابط با همجنس و جنس مخالف را آموزش ببیند؛ برای ازدواج و تشکیل خانواده آمادگی روحی و روانی پیدا کند؛ مسائل مربوط به زندگی خانوادگی و روابط با همسر را بیاموزد و در سایه آن، به آرامش برسد و به گونه‌ای توانمند شود که فعالیت‌های جنسی و عواطف خود را در جهت رسیدن به قرب الی الله و جلب رضایت خداوند، به کار گیرد (۴). با توجه به اینکه انسان به علت داشتن قدرت اختیار و تفکر در برابر اندیشه‌ها و رفتارهایش مسئولیت دارد، این گزینه نیز بر افکار و رفتارهای انسانی تأثیر بسیار دارد. امینی (۱۸) درباره‌ی این تأثیرگذاری می‌گوید: «گزینه جنسی یکی از غرایز حساس و نیرومند انسان می‌باشد و بر حیات جسمانی و روانی او تأثیرات خوب یا بدی خواهد گذاشت. بسیاری از اعمال و حتی بیماری‌های جسمانی و روانی انسان از این گزینه نشأت می‌گیرد. اگر این گزینه پرورش عاقلانه‌ای داشته باشد، زندگی فرد را همراه آسایش می‌کند و اگر در آن افراط یا تفریط شود، ممکن است آسیب‌های جسمانی و روانی بسیاری به بار بیاورد و زندگی دنیا و آخرت انسان را خراب کند» (۱۸).

اخلاق جنسی

اخلاق، دانشی است که از اصول و ارزش‌ها صحبت می‌کند؛ ارزش‌هایی که ناظر بر رفتارها و صفات ارادی مردمان هستند و تمایز آنها از حیث شایستگی و ناشایستگی هستند (۱۹). رفتار جنسی، یکی از جنبه‌های رفتاری انسان است که به مسائل و موازین اخلاقی ویژه به نام «اخلاق جنسی» نیاز دارد (۲۰). اخلاق جنسی نیز قسمتی از اخلاق به معنی عام می‌باشد؛ و جزء عادات و روش‌های بشری است که مربوط به گزینه جنسی هستند. منع نشر صور قبیحه، غیرت ناموسی مرد، حیاء زن از مرد، عفاف و وفاداری زن نسبت به شوهر، ستر بدن زن از غیر محارم، ستر اورت، منع زنا، منع تمتع نظری و لمسی از غیر همسر قانونی، منع ازدواج با محارم، منع نزدیکی با زن در ایام عادت، تقدس یا پلیدی مجرد جزء اخلاق جنسی محسوب می‌شوند. به علت نیرومندی این گزینه در بشر اخلاق جنسی همواره جزء مهمترین بحث‌های اخلاق بوده است (۲۱). بنابراین وجود اخلاق جنسی در کنار تربیت جنسی حائز اهمیت است و اخلاق جنسی راهنمای حرکت صحیح مسیر تربیت جنسی می‌باشد. برای تبیین رویکردهای اخلاق جنسی، به بررسی نظرات مکاتب و ادیان در این حوزه پرداخته شد که در ادامه ابتدا به تشریح مکاتب و سپس به تشریح ادیان عرفانی و الهی در این زمینه پرداخته می‌شود:

در اینجا شر ذاتی مسائل جنسی نیست که این مسئله را نگران کننده می‌کند، بلکه سخت‌گیری‌های بیش از حد بر جوانان و از طرفی هجوم آزادی‌های جنسی در رسانه‌ها این نگرانی را به‌وجود آورده است (۸). اخلاق^۵ در جوامع یک هنجار فرهنگی است که به انجام کار خوب در جامعه ارزش معنوی مثبت می‌دهد و بر این باور است که کار فی‌نفسه دارای ارزش ذاتی است (۹) بنابراین پاسخ‌دهی و نحوه برخورد با این غریزه، دغدغه‌ای جهان‌شمول بوده و لذا در جهان هیچ فرد یا گروهی از افراد را نمی‌توان یافت که به نوعی «اخلاق جنسی»^۶ معتقد نباشد. بر همین اساس مکاتب اخلاقی^۷ مختلفی شکل گرفته و با توجه به نوع نگرش خود، آموزه‌ها و دیدگاه‌های خاصی نسبت به عادت‌های جنسی ارائه می‌کنند (۱۰). بنابراین رویکردهای متفاوتی در حوزه اخلاق جنسی وجود دارد که شناخت آنها به متولیان تعلیم و تربیت کمک می‌کند تا سنجیده‌تر به تربیت جنسی پرداخته و از سردرگمی و هراس در مواجهه ناگهانی با مشکلاتی که در امور جنسی رخ می‌دهد رهایی پیدا کنند. در بررسی پیشینه مشخص شد که جهانی شدن به نوبه خود تعاملات و تمایلات جنسی را با دگرگونی مواجه ساخته و تغییرات آن را شتابان کرده است (۶)، اما نکته مهم آن است که اخلاق دینی همچنان بر رفتار جنسی جوانان امروزی تأثیر می‌گذارد (۱۱). برای نظریه پردازان حقوق طبیعی جدید، ارزیابی اخلاقی اعمال جنسی همیشه با اشاره به ازدواج تعیین می‌شود (۱۲) و هنجارهای مسیحی بر روابط پیش از ازدواج و سنی که آمیزش جنسی آغاز می‌شود نقش دارد (۱۳). در پژوهشی دیگر بیان می‌شود منتقدان فعالیت‌های همجنسگرا^۸ اغلب به نوعی از نظریه قانون طبیعی به عنوان مبنایی برای استدلال‌های خود متوسل می‌شوند و طبق این نظریه، اعمالی که «انحراف» یا «سوء استفاده» از قوای بدنی انجام می‌دهند، غیراخلاقی هستند (۱۴). همچنین مشخص شده است تمایلات جنسی موهبتی الهی است که استفاده درست از آن کمک می‌کند تا انسانی شبیه‌تر به خدا شویم (۱۵). در پژوهشی که به بررسی تعارض احتمالی بین مسیحیت و همجنسگرایی پرداخته افراد زیادی تحت تأثیر تضاد بالقوه بین مسیحیت و همجنسگرایی قرار گرفتند و مابقی دچار افسردگی، احساس گناه و افکار خودکشی بوده‌اند (۱۶) چراکه در متون مسیحیت، آمیزش جنسی به عنوان یک جزء مهم از روابط زن و شوهر ارزش‌گذاری می‌شود (۱۷). با توجه به پژوهش‌های انجام شده و اینکه جامعه‌ی ما یک جامعه‌ی اسلامی بوده و نحوه برخورد با امور و مسائل جنسی کاملاً متفاوت از جوامع غربی است، بنابراین ضرورت پژوهش حاضر احساس می‌گردد. از همین رو، پژوهش حاضر سعی دارد به این سؤال اصلی پاسخ دهد که رویکردهای اخلاق جنسی کدامند و نقد دلالت‌های هر یک بر اساس آموزه‌های تربیتی اسلام چیست؟

مکاتب

الف) اخلاق فضیلت‌مدار: ظهور اخلاق فضیلت به یونان باستان باز می‌گردد. اخلاق فضیلت به جای صحبت از افعال، از اشخاص، نیت‌ها، انگیزه‌ها و ویژگی‌های منشی فاعل سخن می‌گوید، و در واقع پاسخی می‌باشد به این پرسش سقراط که می‌پرسد: «چگونه باید زیست؟» و صاحب‌نظران اصلی این اخلاق، سقراط، افلاطون و ارسطو پاسخ می‌دهند: «فضیلت‌مدانه» (۲۲). بر اساس طبیعیات ارسطویی نفس آدمی دارای قوه شهویه، غضبیه و عاقله می‌باشد. در دیدگاه ارسطو هر کدام از این قوا دارای سه حد افراط، اعتدال و تفریط هستند. صفات سه‌گانه شه، عفت و خمود به ترتیب مربوط به سه حد در قوه شهویه می‌باشند. سه صفت تهور، شجاعت و جبن به ترتیب حد افراط، اعتدال و تفریط در قوه غضبیه هستند و سه صفت جربزه، حکمت و غباوه به ترتیب حد افراط، اعتدال و تفریط در قوه عاقله می‌باشند (۲۳). ارسطو میانه‌ی دو حد افراط و تفریط را فضیلت تعریف می‌نماید و از دو حد افراط و تفریط به عنوان رذیلت یاد می‌کند (۲۴).

ب) فاعل مبنا: در دیدگاه فاعل مبنا مایکل اسلوت بیان می‌کند اشخاصی که در امیال خود تعادل را رعایت می‌کنند، خودکفا و موفق هستند و عوامل بیرونی که با کارکرد درست فضایل منافات دارد، نمی‌تواند روی آنها تاثیر گذارد. از دیدگاه اسلوت فضیلت «یک ویژگی منشی قابل ستایش می‌باشد» که به علت نوعی قدرت نفس در شخص بوده و خاصیت خبررسانی و سودمندی برای خود و دیگران دارد (۲۵).

پ) اخلاق مراقبت: صاحب‌نظران اخلاق مراقبت عمده‌تاً معتقد بر نوعی برتری اخلاق زنانه نسبت به اخلاق مردانه می‌باشند. آن‌ها مخالف سلطه‌جویی مردان و زیر دست بودن زنان به بهانه فداکاری و صبر آن‌ها هستند. در این دیدگاه نیازها بر حقوق و عشق و دلدادگی بر وظایف و تکالیف مقدم می‌باشند، این دیدگاه پیروی بی‌چون و چرا از قوانین را اشتباه می‌دانند و معتقد بر اخلاقی می‌باشند که مبتنی بر مراقبت و دلسوزی انسانها است، که این موضوع را ناشی از اخلاقی زنانه دانسته و در نهایت در جهت اثبات برتری خلق و منش زنانه بر خصلت‌های مردانه می‌باشند (۲۶). این دیدگاه میل زنان را به مراقبت نشان می‌دهد و بر این قابلیت برای درگیری عاطفی با مسائل به عنوان امری ضروری در یک نظرگاه اخلاقی انسانی تاکید می‌نماید (۲۷). صاحب‌نظران فمینیست سعی نموده‌اند با نظرداشت تجارب عملی زنان در سنجش اخلاقی هر روزه و واکاوی مسئله جنسیت و نسبت آن با فضایل اخلاقی، در مقابل فضیلت مردانه عدالت برای زندگی انسان ارائه نمایند. به همین دلیل، از بی‌توجهی به جنسیت و شناخت تجربه اخلاقی زنانه، به دلیل تعصبات علم اخلاق سنتی انتقاد داشته و جایگزین‌هایی حساس به جنسیت نظیر خیر انسانی و عدالت اجتماعی را از تجارب گروه‌های مختلف زنان به تصویر کشیده و ارزش‌ها و فضیلت‌های اخلاقی زنان را مورد توجه قرار داده‌اند (۲۸).

ت) لذت‌گرایی آریستیپوس: آریستیپوس کورنائی لذت حسی و جسمی را تنها معیار برای سنجش کارها می‌دانست. با توجه به این

نظریه که «لذت‌گرایی حسی»، «لذت‌گرایی آریستیپوسی» و «مکتب کورنائی» نامیده می‌شود، لذات معنوی و عقلی جایی در تعیین ارزش‌های اخلاقی ندارند و لذات مربوط به آینده هم اهمیتی ندارند بلکه آنچه با ارزش می‌باشد، لذات حاضر و موجود است و باید برای آنها زندگی کرد؛ چون ممکن است دیگر فردایی نباشد (۲۹).

ج) لذت‌گرایی اپیکور: «سیر لذت» که نام اخلاق فلسفی اپیکور می‌باشد، غایت زندگی انسان را در کسب لذت می‌داند و بیان می‌کند لذت یعنی ارضای تمایلات به صورت رضایت بخش و معتدل؛ انسان خردمند و آگاه باید به ارضای تمایلات که طبیعی و ضروری هستند اکتفا نماید و برای امیالی که ضروری نیستند و یا نه طبیعی هستند و نه ضروری خود را گرفتار رنج و سختی ننماید، با این روش است که شخص خردمند می‌تواند به آرامش خاطر که هیچ‌گونه رنج و دردی را نمی‌پذیرد، دست پیدا کند و به لذت که نهایت زندگی می‌باشد دست پیدا کند (۳۰).

چ) لذت‌گرایی راسل: برتراند راسل در کتاب جهانی که من میشناسم در فصل پنجم که به عنوان تابو، رسوم و عادات جاهلانه اختصاص یافته بیان می‌کند: اخلاق رایج شامل مجموعه آداب و رسوم و به ویژه بایدها و نبایدهایی می‌باشد که بدون هیچ دلیلی به انسان‌ها تحمیل شده است و لازم است مسأله اخلاق جنسی را هم مانند سایر مسائل مورد تحلیل قرار داد. اگر انجام عملی ضروری برای دیگران نداشته باشد دلیلی وجود ندارد که انجام آن را محکوم کنیم، نمیتوان کاری را به علت این که فلان مذهب قدیمی زشت شناخته است محکوم کرد، در قضاوت باید فقط سود و زیان کار را به حساب آورد چنین است اساس مذهب اخلاق جنسی و همه اخلاق‌های دیگر (۳۱). اخلاق تابو مربوط به جوامع قدیمی بوده و به ما ارث رسیده است در صورتی که به کلی با جامعه ما متفاوت می‌باشد. قوانین و مقررات اخلاقی آن جامعه با نیازمندی‌های خود آن جامعه متناسب بوده است و پاسخگوی احتیاجات کنونی ما نیست (۳۱).

ح) مکتب کلیان: مکتب کلیان توسط دیوگنس (دیوجانس) از عقاید آنتیستنس -یکی از شاگردان سقراط- گرفته شده است بنیان نهاده شده است. آنتیستنس به طور افراطی به «بازگشت به طبیعت» اعتقاد داشت. او اعتقاد داشت باید نه دولت، نه مالکیت خصوصی، نه زناشویی، نه دین وجود داشته باشند. او یک شخص پرهیزگار تمام عیار نبود، اما از لذات تصنعی و تجملات جسمانی بیزار بود و بیان می‌کرد: «ترجیح می‌دهم مجنون باشم اما عیاش نباشم» (۳۲).

خ) مکتب رواقیان: رواقیان جز اعتقاد به پیروی از طبیعت یا عقل هیچ موضوع دیگری را قابل توجه نمی‌دانستند، بین مردم به تکبر و بی‌قیدی و عدم عاطفه و درویشی و بردباری معروف بودند (۳۳). در مکتب رواقیان نه تنها شهوات، بلکه همه‌ی عواطف محکوم بودند. به اعتقاد آن‌ها شخص حکیم هیچ‌گاه احساس دلسوزی نمی‌کند؛ اگر خانواده‌اش بمیرند؛ فکر می‌کند که این واقعه هم نمی‌تواند مانع فضیلتش باشد؛ بنابراین عمیقاً متأثر نمی‌شود (۳۴).

ادیان عرفانی و الهی:

الف) ادیان هند: مبدأ اندیشه در آئین‌های هندوان و جینها و بوداییها که زائیده سرزمین هند هستند رسیدن به منزل نجات و درستکاری است، این آئین‌ها منبع گمراهی انسان را در عوالم جسمانی و احساسات ظاهری می‌داند و بیان می‌کند هواجس و امیال بشری او را به بدبختی می‌کشاند و انسان باید وارد عالم روحانیت فکری شود تا از شقاوت محفوظ بماند و روح آسایش جاویدی به دست آورد و معتقد بودند که رستگاری آدمی به رهایی او از مظاهر فریبنده و حدود گمراه کننده عالم جسم بستگی دارد که فرد باید خود را از قید آن آزاد کرده و به جهان عقلانیات و روحانیات پناه ببرد و در آنجا به حقیقت محض که ضامن سعادت جاویدی است دست یابد (۳۳).

ب) آئین تائوئیسم در چین: تعالیم دینی تائوئیسم بر آن است که مرد صاحب فضیلت کسی است که نفس، خویشتن را تسلیم قوه‌ی تائو نماید و به صفت خضوع و کسر نفس آراسته شود و در هر حال و همیشه رضا و بردباری را پیشه کند. پنج قاعده‌ی اصلی تائوئیسم که از منهیات است از این قرارند: ۱- قتل نفس مکن، ۲- شراب منوش، ۳- دروغ مگو، ۴- دزدی مکن، ۵- مرتکب زنا مشو (۳۴). افراد آئین تائوئی در کنار عزلت‌گزینی جهان مادی را یک امر پلید می‌دانستند (۳۵).

پ) آئین مانویت در ایران باستان: مانی در آئین خود برای پیروانش دستگاه روحانی منظمی که سلسله مراتبی داشت تشکیل داده بود. مانی پیروان خود را در به دو طبقه تقسیم کرده بود: اول، گروه پاکان که متشکل بودند از کشیشان و راهبران و راهبان؛ کسانی که به اسرار جهان آگاه بودند و از حظوظ جهانی و لذایذ جسمانی خود را محروم ساخته بودند و زناشویی و رابطه‌ی جنسی بر آنها حرام و خوردن

گوشت حیوانات به کلی ممنوع بود. آنها باید در انزوا و ریاضت عمر خود را به سر می‌آوردند. دوم، گروه شنوندگان که شامل عامه‌ی مردم می‌شدند و باید در تحت هدایت طبقه‌ی اول در جهان زندگانی نمایند و به فرمان و راهنمایی آنها از آدم‌کشی و بت‌پرستی و جادوگری و زنا و دروغ بپرهیزند (۳۴).

ت) فرقه‌ی اِسنی‌ها در یهودیت: نام اِسنی، از یک لفظ آرامی به معنای «شفادهنده» یا از یک واژه سریانی به معنای «پرهیزکار» گرفته شده است (۳۶). افراد این فرقه زاهد و اهل ریاضت و تارک دنیا بوده‌اند (۳۷). زیمرمین بیان می‌کند در متون یهودی بیان میشود که افرادی که حریص نیستند تنها در صورتی می‌توانند ازدواج کنند و روابط جنسی را اخلاقی بدانند که این روابط برای تولیدمثل باشد زیرا این امر طبق قانون است. روابطی که فقط در خدمت لذت هستند، غیراخلاقی و غیرقانونی هستند، حتی اگر در داخل ازدواج انجام شوند (۳۸).

ج) قرون نخست مسیحیت: در قرون نخست مسیحیت، رهبانیت^{۱۰} و بیابان نشینی به هم آمیخته بود. برخی مسیحیان شهرها را ترک میکردند و تنهایی و مشقت همراه با دعا و روزه را بر حضور در اجتماع شهری ترجیح میدادند (۳۵). زنان و مردان نیکو در دین مسیحیت تصور می‌کردند که برای کامل‌شدن در ایمان لازم است دنیا را رها کنند و عمر خود را در صومعه‌ها به دعا و تحصیل بگذرانند (۳۹). در این دیدگاه زندگانی انفرادی و مجرد از ازدواج کردن مقدس‌تر پنداشته می‌شد (۳۹).

جدول ۱: دلالت‌های استخراج شده از مکاتب اخلاقی و ادیان عرفان و الهی در نحوه برخورد با غریزه جنسی

مکاتب	دیدگاه
مکاتب اخلاقی	فضیلت مدار
	فاعل مبنا
	اخلاق مراقبت
	نهی ازدواج و تشکیل خانواده، ترویج همجنس‌گرایی، جلوگیری از تولید مثل و انجام سقط جنین
	لذت‌گرایی اریستیپوس
	لذت‌گرایی اپیکور
	لذت‌گرایی راسل
	مکتب کلیان
	مکتب رواقیان
ادیان عرفانی و الهی	ادیان هند (هندوف جین و بودا)
	دین تائوئیسم در چین
	دین مانویت در ایران باستان
	فرقه‌ی اِسنی‌ها در دین یهودیت
	برخی از پیروان دین مسیحیت

نگاره ۱: طبقه‌بندی رویکردهای موجود اخلاق جنسی

نقد دلالت‌های هر یک از رویکردهای اخلاق جنسی بر اساس آموزه‌های تربیتی اسلام

جوامع متمدن انسانی همواره نیازمند منبعی غنی برای پاسخگویی به نیازها می‌باشند. دین اسلام تنها دینی است که هیچ یک از شئون انسانی را مهم‌نگذاشته و در جزئی‌ترین مسائل یک جامعه وارد شده است. اموری چون، اخلاق، عبادت، علوم روز و حتی روابط زناشویی و ... زیرا همه این مسائل در رسیدن به تقرب و هدف‌نهایی تأثیر گذارند و دین به اندازه تأثیر گذارشان، با آنها سر و کار دارد (۴۰). از جمله امتیازات مهم دین اسلام، عقلانیت آموزه‌های آن می‌باشد. این مسأله در امور مختلفی نمودار است؛ از جمله خداشناسی، هستی‌شناسی، انسان و فرجام‌شناسی، دعوت به تحقیق و پرسش. خردپذیری آموزه‌های اسلام، از چنان روشنی برخوردار است که قرآن آدمیان را به بررسی هوشمندانه و انتخاب خردمندانه‌ی دین دعوت کرده و هرگونه تحمیل پذیرش دین را نهي می‌کند (۴۱) «در دین، هیچ اکراه و اجباری نیست» (بقره: ۲۵۶). بنابراین مشخص می‌شود دین اسلام بر هر گدام از مکاتب فکری و ادیان برتری دارد، بنابراین در این قسمت دلالت‌های استخراج شده در رویکردهای اخلاق جنسی بر اساس آموزه‌های تربیتی دین اسلام به نقد گذاشته می‌شوند.

الف) نقد دلالت‌های رویکرد افراطی: رویکرد افراطی^{۱۱} شامل دیدگاه‌های اخلاق مراقبت، لذت‌گرایی آریستیپوس و لذت‌گرایی راسل می‌باشد. گرایش به لذت و خوشگذرانی و راحت‌طلبی از گرایش‌های فطری انسان‌ها می‌باشند که طبیعتاً همراه با رنج‌گریزی و فرار از ناراحتی و درد است. یعنی گرایش انسان به خوش‌گذرانی و بی‌میلی‌اش نسبت به مشقت، اختیاری او نیست، بلکه بطور تکوینی در وجود و فطرت او می‌باشد (۴۲). در دیدگاه مادی‌گرایان، اگر فاعل از چیزی یا عملی لذت ببرد، دارای ارزش ذاتی است؛ به بیان دیگر، هر چقدر شخص از لذت بیشتری بهره‌مند باشد، سعادتمندتر خواهد بود. دلایل مادی‌گرایان برای اثبات ارزش ذاتی لذت این می‌باشد که انسان طبیعتاً

طالب لذت است و از رنج‌گریزان است. بنابراین ارزش ذاتی و سر منشأ مطلوبیت لذت، خود شخص می‌باشد. بر این اساس عملی که برای فاعل اخلاقی لذت‌بخش باشد ارزش‌گیری مثبت دارد و باید صورت گیرد و کاری که برای فاعل رنج‌آور است، ارزش‌گیری منفی دارد و نباید انجام شود (۴۳). مادی‌گرایان عموماً به لذت‌های دنیوی توجه می‌کنند که علت آن، نقص در جهان‌بینی آنهاست؛ مادی‌گراها مرگ را پایان زندگی می‌پندارند و اعتقاد دارند لذت‌ها و رنج‌ها با فرارسیدن مرگ پایان خواهند یافت. انسان به حکم عقل باید لذت‌هایی را که بهتر پایدار و عمیق‌ترند، انتخاب کند. اما گاهی انس به لذت‌های حسی و مادی یا نقص در جهان‌بینی باعث می‌شود انسان در این انتخاب به خطا برود و برخلاف حکم عقل و منطق عمل نماید؛ در اینجا است که آدمی سزاوار نکوهش می‌شود (۴۴). اخلاق مراقبت که شامل این رویکرد می‌باشد افراد را به همجنس‌گرایی نیز دعوت می‌کند که افراد برخلاف روال طبیعی و فطری و به جای ارتباط با جنس مخالف به ارتباط عاطفی، روانی و جنسی با همجنس خود علاقه دارند و می‌پردازند. در واژه‌شناسی اسلامی این اصطلاح وجود نداشته ولی نزدیکترین واژه‌هایی که عنوان همجنس‌گرایی را می‌رسانند، واژه «لواط» و واژه «سحاق» می‌باشد (۴۵). آمیزش با همجنس برخلاف فطرت انسانی می‌باشد. خداوند در قرآن خطاب به مردان قوم لوط که گرایش همجنس‌خواهی داشتند می‌فرماید: «آیا از مردم جهان، با مردان آمیزش می‌کنید و همسرانتان را که خدا برای شما آفریده است، رها می‌کنید؟ بلکه شما گروهی تجاوزکار هستید» (شعرا: ۱۶۶-۱۶۵). خداوند در قرآن همجنس‌خواهی را تجاوز و خروج از فطرت و خلقت طبیعی معرفی کرده است (۴۶). از نظر فمینیست‌ها ممنوع یا محدود بودن سقط جنین^{۱۲} از یک طرف با آزادی زنان در کنترل بدن خویش منافات دارد و از طرف دیگر سبب‌ساز استمرار ستم به زنان خواهد شد. از نظر ایشان با توجه به اینکه حاملگی در اغلب موارد زنان را به مردان وابسته می‌سازد و این وابستگی هم زمینه‌ساز اصلی ستم جنسی است، دسترسی آزاد به امکانات سقط جنین

میتواند تا حدودی از استمرار این ستم‌دگی زنان پیشگیری نماید و از همین‌رو فمینیست‌های رادیکال سرسخت‌ترین حامیان سقط جنین هستند (۴۷). اما از نظر دین اسلام، فرزندآوری یعنی آوردن موجودی که کرامت انسانی دارد (اسرا: ۷۰) و خداوند در خلقت او به خود تبریک گفته است (مؤمنون: ۱۴). اسلام برخلاف دیدگاه لیبرالیستی^{۱۳} فمینیسم که به دلیل اعتقاد به اصالت فرد و منافع فردی، زنان را مالک جسم خود میداند و به راحتی حکم به جواز سقط جنین میدهد با سقط جنین در هر مرحله آن مخالف است. در اسلام حیات انسان نه از بدو تولد، بلکه از دوره جنینی آغاز می‌شود (۴۷). «در حقیقت، ما انسان را از آب اندک سیال مخلوط آفریدیم» (انسان: ۲). ادعای فمینیستی مبنی بر اینکه جنین جزئی از بدن زن می‌باشد و به این علت زن باید حق کنترل بر بدن خویش را داشته باشد، ادعایی غیر قابل قبول و ناشی از فردگرایی افراطی حاکم بر اندیشه غربی می‌باشد (۴۸). دیدگاه اسلام در ارتباط با حقوق جنین دیدگاهی میانه است؛ اسلام هم با آزادی بی‌قید و شرط سقط جنین مخالف است و هم حکم به حرمت مطلق آن نمیدهد؛ بلکه با ارج نهادن به وجود جنین در مراحل تکامل هرگونه آسیب رساندن به آن را جز در موارد استثنایی حرام دانسته است (۴۹).

ب) نقد دلالت‌های رویکرد تفریطی: رویکردهای تفریطی^{۱۴} شامل مکتب کلیبان، رواقیان، ادیان هندی، دین تائوئیسم در چین، دین مانویت در ایران باستان، فرقه اسنی‌ها و برخی پیروان دین مسیحیت می‌شود که به غریزه جنسی نگاهی بدبینانه داشته و اعتقاد دارند برای رسیدن به سعادت باید رهبانیت در غریزه جنسی را در پیش گرفت. «رهبانیت» از ماده «رهبه» به معنی ترس و خوف می‌باشد که در اینجا ترس و خوف از خداوند منظور است، در المفردات منظور ترسی است که آمیخته با اضطراب و پرهیز می‌باشد و «ترهب» به معنی «تعبد» و عبادت کردن و «رهبانیت» به معنی شدت تعبد و عبادت کردن است. در بین مسیحیان نوعی رهبانیت مطلوب وجود داشت اما پیروان مسیح آن رهبانیت را از حد و مرز آن بیرون برده و به انحراف کشاندند (۵۰). رهبانیت به حکم اینکه بر خلاف اصول فطری و طبیعی انسان است مفاسد زیادی به بار خواهد آورد از جمله: ۱- رهبانیت با روح مدنی بالطبع بودن انسان می‌جنگد و جوامع انسانی را به نابودی و عقب گرد می‌کشاند. ۲- رهبانیت نه تنها باعث کمال نفس و تهذیب روح و اخلاق نمی‌باشد بلکه منجر به انحرافات اخلاقی، بدبینی، تنبلی، عجب و خود برتر بینی می‌شود، حتی به فرض اینکه انسان بتواند در حال انزوا به فضایل اخلاقی برسد فضیلت محسوب نمی‌شود، فضیلت آن است که انسان در جامعه بتواند خود را از آلودگی‌های اخلاقی دور کند. ۳- ترک ازدواج که از اصول رهبانیت است نه تنها کمالی به وجود نمی‌آورد بلکه باعث پیدایش بیماری‌های روانی هم می‌شود (۵۰). واژه رهبانیت و مشتقات آن ۱۲ بار در قرآن کریم آمده (بقره: ۴۰، اعراف: ۱۱۶ و ۱۵۴، مائده: ۸۲، انفال: ۶۰، توبه: ۳۱ و ۳۴، نحل: ۵۱، حشر: ۱۳، قصص: ۳۲، حدید: ۲۷، انبیاء: ۹۰) که ۴ مورد آن در خصوص رهبانیت مسیحی است (مائده: ۸۲، توبه: ۳۱ و ۳۴، حدید: ۲۷). قرآن در مورد رهبانیت پیروان حضرت

عیسی (ع) می‌فرماید: «این بدعتی بود که آنها انجام دادند و دستور ما نبود. ما از آنها رهبانیت نخواستیم؛ چیزی که آنان باید به دست می‌آوردند «رضایت خدا» بود: آنگاه به دنبال آنان پیامبران خود را، پی در پی، آوردیم و عیسی پسر مریم را در پی [آنان] آوردیم و به او انجیل عطا کردیم، و در دل‌های کسانی که از او پیروی کردند رأفت و رحمت نهادیم و [اما] ترک دنیایی که از پیش خود آوردند ما آن را بر ایشان مقرر نکردیم مگر آن که کسب خشنودی خدا کنند، با این حال آن‌را چنان که حق رعایت بود منظور نداشتند. پس پاداش کسانی از ایشان را که ایمان آورده بودند بدان‌ها دادیم و [لی] بسیاری از آنان دست خوش انحرافند» (حدید: ۲۷). این آیه به صراحت بیان می‌کند که خداوند از بندگان خود «ترک دنیا» نخواست و اگر کسانی ترک دنیا کرده‌اند این بدعت خودشان است. پیامبر (ص) می‌فرماید: «در امت من رهبانیت نیست» (۵۱). با توجه به اینکه رابطه‌ی جنسی در پرتو ازدواج در حد یک لذت جسمانی نیست و طبق آموزه‌های اسلام سبب شکوفایی ایمان و بلندی روح انسان می‌شود، و عفاف و ایمان رابطه مستقیم دارند و سبب تقویت همدیگر می‌شوند (۵۲). بنابراین ازدواج در اسلام، مستحب مؤکد می‌باشد؛ اما ممکن است به دلایلی واجب گردد، مانند زمانی که ترک آن، باعث آلودگی به زنا و امثال آن باشد (۵۳). در تفسیر آیه ۲۱ سوره رم گفته شده است: علت گرایش مرد به زن و آرمیدن مرد در سایه انس به زن رحمت و مودتی است که خداوند بین آنها برقرار کرده و این مودت و رحمت الهی غیر از گرایش غریزی نر به ماده است که در حیوانات هم وجود دارد؛ پیامبر (ص) می‌فرماید: «من از دنیای شما، سه چیز را دوست دارم: زن، بوی خوش و نور چشم من که در نماز است» (۵۴). استاد مطهری نیز درباره نقش ارزشمند ازدواج می‌گوید: «یک پویایی و پختگی وجود دارد که جز در پرتو ازدواج و تشکیل خانواده پیدا نمی‌شود. یعنی در جهاد با نفس پیدا نمی‌شود، در مدرسه پیدا نمی‌شود، در نماز شب پیدا نمی‌شود؛ این کمالات فقط در ازدواج و تشکیل خانواده به دست می‌آید. بنابراین هیچ کشیشی نمی‌تواند یک انسان کامل شود» (۵۵).

پ) نقد دلالت‌های رویکرد اعتدالی: رویکرد سوم نسبت به غریزه جنسی رویکردی اعتدالی^{۱۵} می‌باشد که در دیدگاه مکتب فضیلت‌مدار و فاعل مبنا و لذت‌گرایی اپیکور دیده می‌شود. این مکاتب به صورت مجمل به این غریزه و نحوه برخورد با آن توجه کرده‌اند اما در دین اسلام نگاه کامل‌تری به این غریزه وجود دارد. واژه اعتدال در قرآن نیامده اما مفهوم آن با کلماتی همچون «قصد» (لقمان: ۱۹)، «قوام» (فرقان: ۶۷)، «سواء» (قصص: ۲۲)، «وسط» (بقره: ۱۴۳) و «حنیف» (آل عمران: ۶۷) در قرآن وجود دارد. در روایات نیز این مفهوم با الفاظی مانند «وسط» و «قصد» به کار رفته است (۴۴). منظور از اعتدال و میانه‌روی آن است که هر گاه دست‌یابی به امری شرعاً و عقلاً شایسته باشد آن امر حاصل شود و زمانی که عدمش احسن است آن امر بروز نکند. مثلاً درباره صفت شهوت در بعضی موارد بروز آن و ترتیب اثر دادن به آن قبیح می‌باشد مانند نگاه شهوت‌آلود به نامحرم، در صورتی

ازدواج به آرامش می‌رسد. در همین راستا نتایج پژوهش ایکایلو (۱۴) با پژوهش حاضر همسویی دارد چراکه بیان می‌شود ایجاد محدودیت در غریزه جنسی باعث ایجاد مشکلات روحی و روانی می‌شود و باید به این غریزه توجه نمود زیرا یک موهبت الهی می‌باشد و باید سکوت در مورد مسائل جنسی را از بین برد زیرا ناآگاهی در این مسائل باعث ویرانی روابط زناشویی می‌شود. افراط و تفریط در برخورد با غریزه جنسی مشکلات عدیده‌ی جسمی و روحی را به بار می‌آورد که هم‌اکنون در بسیاری از جوامع شاهد آن هستیم، بی‌بند و باری، افزایش کودکان نامشروع و در پی آن افزایش سقط جنین و بنابراین بهترین رویکرد، رویکرد اعتدالی است که دین اسلام پیشنهاد می‌دهد. در پژوهش ناوارو و همکاران (۱۰) مشخص شد که افراد مسلمان به علت آموزه‌های دین اسلام به اخلاق جنسی و به ایجاد رابطه با ازدواج و تشکیل آن و تعهد به آن پایبندی بیشتری نسبت به سایر افراد با ادیان و مذاهب دیگر دارند. بنابراین آموزش صحیح آموزه‌های دین اسلام باعث تربیت افرادی می‌شود که پایبندی بیشتری نسبت به اخلاق و مسائل جنسی دارند. برای رسیدن به جامعه‌ای که در آن سلامت و اخلاق جنسی رعایت شود- حیات طیبه- باید نظام آموزش و پرورش از همان ابتدای کودکی برنامه‌ریزی داشته باشد. با توجه به اینکه در ساحت زیستی و بدنی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش - به عنوان سند بالادستی نظام آموزش و پرورش- به تربیت جنسی اشاره شده، لذا این نوع تربیت باید مورد توجه نظام آموزشی قرار گیرد و مربی با نقش و هویت جنسی خود آشنا شده و برای ازدواج و تشکیل خانواده آمادگی روحی و روانی پیدا کند و آن را راهی برای رسیدن بهتر به قرب الهی بداند.

ملاحظه‌های اخلاقی

در پژوهش حاضر حق معنوی مولفین آثار مورد احترام قرار گرفته و قوانین تعارض منافع کاملاً مورد توجه قرار گرفته است.

واژه نامه

1. Education	تربیت
2. Globalization	جهانی شدن
3. Sexual instinct	غریزه جنسی
4. Sexual education	تربیت جنسی
5. Ethics	اخلاق
6. Sexual ethics	اخلاق جنسی
7. Moral schools	مکاتب اخلاقی
8. Homosexuality	همجنسگرایی
9. Feminism	فمینیسم
10. Monasticism	رهبانیت
11. Extreme approach	رویکرد افراطی
12. Abortion	سقط جنین
13. Liberalism	لیبرالیسم
14. Deductive approach	رویکرد تفریطی
15. Moderate approach	رویکرد اعتدالی

که این امر درباره همسر شایسته می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که هر کار معتدلی صالح می‌باشد و هر کار غیرمعتدلی اشتباه می‌باشد و نیاز دارد که اصلاح شود. اصلاحات به معنای بازسازی کاری می‌باشد که به علت نبود اعتدال به سمت فساد حرکت کرده است. اگر کسی اعتدال در پیش نگیرد و رفتار صالح نداشته باشد گرایش او به سمت فساد است؛ بنابراین بعد از هر کار غیرمعتدلی سخن از فساد در آن کار و عمل می‌شود، درحالی که خواسته عمومی به اعتدال رساندن و اصلاح آن کار است (۵۶). «پس تو مستقیم روی به جانب آیین پاک اسلام آور در حالی که از همه کیشها روی به خدا آری، و پیوسته از طریقه دین خدا که فطرت خلق را بر آن آفریده است پیروی کن که هیچ تغییری در خلقت خدا نباید داد، این است آیین استوار حق، و لیکن اکثر مردم (از حقیقت آن) آگاه نیستند» (روم: ۳۰). اسلام نگاهی همه‌جانبه به انسان دارد که هم «جسم» است و هم «جان»، لذا نیازهای انسان را در همه ابعاد مورد توجه قرار می‌دهد (۵۷). با بررسی همه جانبه تعالیم و رهنمودهای دین اسلام به خوبی این حقیقت مشخص می‌شود که اسلام نظام عالم را که نظام احسن می‌باشد- به عنوان نظامی معتدل معرفی و انسان را در تمامی ابعاد و عرصه‌های زندگی به اعتدال و میانه‌روی، فراخوانده و در هر خصلتی و کاری افراط و تفریط را نکوهش، مذمت و محکوم نموده است. بر این اساس می‌توان ادعا کرد که اسلام کاملترین و ساده‌ترین برنامه و راهنمای عمل زیستن، و دینی معتدل است و به همین علت آن را «دین حنیف» نامیده‌اند (۵۷).

نتیجه‌گیری

آموزه‌های اسلام با رهایی بی‌قید و شرط غریزه جنسی و توجه به لذت- های جسمانی و ایجاد روابط همجنسگرایی بسیار مخالف است، چراکه این نوع برخورد با غریزه جنسی باعث تنزل کرامت انسانی می‌شود و انسان را از رسیدن به تقرب الهی باز می‌دارد و باعث خروج شخص از فطرت الهی خود می‌شود و در نهایت باعث رسیدن به پوچی می‌شود. در همین راستا پژوهش لین (۱۶) نیز بیان می‌کند که باید به کانون خانواده اهمیت داد و هشدار می‌دهد که روابط همجنسگرایی یک اتفاق بیولوژیکی نیست بلکه یک اختلال شخصیتی می‌باشد که در نهایت به فروپاشی کانون خانواده و آسیب به کودکان می‌شود. هسیائو (۱۳) نیز روابط همجنسگرایی را بر خلاف اخلاق جنسی دانسته و آن را نوعی سوء استفاده از قوای بدنی می‌داند و معتقد است انسان باید عملی را انجام دهد که باعث شکوفایی و خیر او باشد. در پژوهش پدرسن (۱۲) نیز مشخص شد افراد با نگرش‌های مذهبی از روابط همجنسگرایی دوری می‌کنند. همچنین سوپهی و گلین (۱۵) هم بیان می‌کنند همجنسگرایان دچار اثرات افسردگی، احساس گناه، اضطراب، افکار خودکشی و بیگانگی قرار می‌گیرند که این یافته‌ها با پژوهش حاضر همسو می‌باشد. از طرف دیگر دین اسلام، سرکوب و نادیده گرفتن غریزه جنسی و رهبانیت و تجرد را بسیار نکوهش می‌کند و ازدواج را بهترین راه برای رفع نیازهای روحانی و جسمانی انسان‌ها می‌داند زیرا شخص در سایه

References

1. Thabet H. An introduction to sex education in Nahjalbalagha. Islamic education. 2000; (4): 594-620. (In Persian).
2. Motahari M. (2013). Education in Islam. 41st edition. Tehran: Sadra. 2013. P. 43. (In Persian).
3. Vanderberg RH, Farkas AH, Miller E, Sucato GS, Akers AY. Racial and/or ethnic differences in formal sex education and sex education by parents among young women in the United States. Journal of pediatric and adolescent gynecology. 2016; 29 (1) :69-73. <https://doi.org/10.1016/j.jpaga.2015.06.011>
4. Faqih AN. Sexual education: basics, principles and methods, from the perspective of Quran and Hadith. 14th edition. Qom: Dar al-Hadith. 2008. P. 15-16. (In Persian).
5. Jones A. The Great Theoreticians of Globalization, translated by Masoud Karbasian and Hamayak Audis Yanes, second edition. Tehran: Cheshme Publishing House. 2016. P. 11. (In Persian).
6. Zahidzahdani S, Kaveh M. Pathology of family changes, with emphasis on the role of cultural globalization on gender interactions and sexuality. Crime Prevention Approach. 2016; (2) :147-174. (In Persian).
7. Beheshti M. Sexual education from Faiz Kashani's point of view. Islamic Education. 2006; 2 (3): 113-89. (In Persian).
8. Rabi'I A; Rezanian A. Internet Pathology and Moral Crisis in Contemporary Societies. Ethics in Science and Technology. 2013; 7 (4) :65-73. (In Persian).
9. Taheri Demneh M, Zanjirchi SM, Nejatyan Ghasemyeh M. The effects of work ethics on enhancement of organizational citizenship behavior. Ethics in Science and Technology. 2012; 6 (2): 31-41. (In Persian).
10. Gholami Y. (2013). Ethics and sexual behavior. Sixth edition. Qom: Education publishing office. 2013. P.16. (In Persian).
11. Navarro-Prado S; Sánchez-Ojeda MA; Fernández-Aparicio Á; Vázquez-Sánchez M Á; Plaza Del Pino F J; Alemany-Arrebola I. Sexuality and Religious Ethics: Analysis in a Multicultural University Context. Healthcare (Basel, Switzerland). 2023; 11 (2): 250. <https://doi.org/10.3390/healthcare11020250>
12. Moschella M. Sexual Ethics, Human Nature, and the "New" and "Old" Natural Law Theories. The National Catholic Bioethics Quarterly. 2019; 19 (2) :251-278.
13. Pedersen W. Forbidden fruit? A longitudinal study of Christianity, sex, and marriage. Journal of sex research. 2014; 51 (5) :542-550. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/00224499.2012.753983>
14. Hsiao T. (2013). Why Homosexual Sex is Immoral, meeting of the Tennessee Philosophical Association, The Florida State University. 2013. P.1-11.
15. Ekwealo CJ. Applied and Practical ethic: A Simplified Course Text, Dpt. of Philosophy of Iagos, Nigeria. 2012. P.1-11.
16. Subhi N; Geelan D. When Christianity and homosexuality collide: understanding the potential intrapersonal conflict. Journal of homosexuality. 2012; 59 (10) :1382-1402.
17. Lynn DW. The Biological Causes and Consequences of Homosexual Behavioral and Their Relevance for Family Law Policies, DePaul L. Rev. 2007; 56: 1034-997.
18. Amini I. (1989). Ritual of education. First Edition. Tehran: Islamic. 1989. P. 10-11. (In Persian).
19. Saki R. Ethics in educational research. Ethics in Science and Technology 2011; 6 (2) :52-64
20. Nooralizadeh Mianji, M, Rahimi, A. Family sexual management and its role in moral orientation and sexual health of children. Scientific-Research Quarterly of Applied Ethics Studies, 1400; 17(43): 45-80. [10.22081/jare.2022.63013.1703](https://doi.org/10.22081/jare.2022.63013.1703)
21. Motahari M. Sexual ethics in Islam and the Western world. Forty-sixth edition. Tehran: Sadra. 2019. P.22. (In Persian).
22. Khazaei Z. Virtuous ethics. Useful letter. 2008; 7 (28) : 41-64. (In Persian).
23. Ghoruyan M. Moral philosophy from the perspective of Islam, second edition. Qom: Yamin. 2010. P.42-43. (In Persian).
24. Khazaei Z. Aristotle, Hume and virtue ethics. Religious Thought. 2004; 14: 61-74. (In Persian).
25. Nabovi-Mibdi M. Analysis of Michael Slott's rational and moral approach in explaining the nature of virtue. Ethical Research. 2021; 4 (3): 117-95. (In Persian).
26. Hosseini K. Motherhood in virtue ethics. Women's Research Studies. 2019; 7 (12): 37-50. (In Persian).
27. Pourn E. Feminist ethics. Translated by Norouzizadeh's oath. Critic. 2013; 1 (2): 136-93. (In Persian).
28. Karmiqahi MT; Akbari M. Gender and Ethics of Care in Feminist Moral Philosophy. Women in Development and Politics. 2016; 15 (1): 45-62. (In Persian). <https://doi.org/10.22059/jwdp.2017.61986>
29. Sharifi AH. Practical ethics of life. One hundred and eighth edition. Qom: Maarif Publishing. 2013. P. 181. (In Persian).
30. Shale F. Metaphysics, translated by Abdul Hossein Zarin Koob, first edition. Tehran: Aliakbar Moalemi. 1950. P.17. (In Persian).
31. Russell B. The world I know, translated by Ruhollah Abbasi, 9th edition. Tehran: Amir Kabir. 1966. P.30-34. (In Persian).
32. Russell B. History of Western Philosophy, translated by Najaf Daryabandi, 9th edition. Tehran: Book of Flight. 2014. P. 59-347. (In Persian).
33. John N. Comprehensive History of Religions, translated by Ali Asghar Hekmat, third edition. Tehran: Franklin. 1975. P. 88. (In Persian).
34. Hekmat AA. The History of Primitive Religions: Primitive and Extinct Religions in the World and Iran from the Beginning to the Present, First Edition. Tehran: Pajhwok Kian. 2008. P. 130-180. (In Persian).
35. Ching J. Religions of China, translated by Hamidreza Arshadhi, first edition. Tehran: Baz. 2013. P. 135. (In Persian).
36. Rasolzadeh A. Mysticism and monasticism in Christianity. Knowledge of Religions. 2010; 2 (3) : 109-79. (In Persian).
37. MobaleghiAbadani A. History of world religions and religions (from 35 thousand years ago to Islam and religions in Islam), first volume, first edition. Qom: Logic (Sinai).1994. P. 671-672. (In Persian).

38. Zimmermann R. Marriage, sexuality, and holiness: aspects of marital ethics in the Corpus Paulinum. *Acta Theologica*. 2011; 31 (2): 393-363. <http://dx.doi.org/10.4314/actat.v31i2.19>
39. Miller WM. The history of the ancient church in the Roman Empire and Iran, translated by Ali Parhimish, first edition. Tehran: Asatir. 2012. P. 285-312. (In Persian).
40. Langhausen M. I live with questions. *Question*. 2010; 1:3-6. (In Persian).
41. Mir-Ahmadi M. The superiority of Islam over other religions from the point of view of verses and traditions. *Reh Tosheh*. 2018; 1441 (98): 55-68. (In Persian).
42. Misbah-Yazdi MT. Ethics in the Qur'an. The second volume. Eighth edition. Researched and written by Mohammad Hossein Eskandari. Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute. 2014. P187. (In Persian).
43. Misbah-Yazdi MT. Moral philosophy. Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute. 2007. P. 172. (In Persian).
44. Ahmadpour A. Moderation check; Its effects and obstacles from the point of view of Shahid Motahari. *Applied Ethics Studies*. 2019; 16(37), 65-88. (In Persian). <https://doi.org/10.22081/jare.2020.57192.1512>
45. Tabsem I. The position of homosexuality from the point of view of Islamic law and the subject (West). *Social Science Studies*. 2018; 5 (4): 1-12. (In Persian).
46. Kajbaf MB. Behaviorism in religious thought. *Women's Strategic Studies*. 2004; 7 (27): 113-144. (In Persian).
47. Cheraghi-Kotiani I. Family, Islam and feminism. Second edition. Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute. 2010. P. 136-269. (In Persian).
48. Bostan H. (2003). Functions of the family from the perspective of Islam and feminism. *Humanities Methodology*. 2003; 9 (35) :4-34. (In Persian).
49. Kehrizi M; Hosseinizadeh A. Ethical challenges of feminism in having children from the perspective of Islam and its solutions. *Research Journal of Ethics*. 2014; 7 (24) :24-7. (In Persian).
50. Makarem-Shirazi N. 180 questions and answers. Produced and arranged by Hassan Hosseini. Fourth edition. Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiya. 2007. P. 148. (In Persian).
51. Majlesi MB. Bihar Al-Anwar Volume seventy. Beirut: Alofa Institute. 1982. 641-645.
52. Payandeh A. Nahj al-Fasaha, fourth edition. Tehran: World of Knowledge. 2012. P. 754. (In Persian).
53. Meshkini-Ardebili A. Marriage in Islam, translated by Ahmad Jannati; Research by Mahmoud Karimian. Qom: Dar al-Hadith Scientific and Cultural Institute. 2012. P. 179. (In Persian).
54. Mohammad Bagher, Majlesi. Bihar Al-Anwar The seventh volume. Beirut: Alofa Institute. 1982. P. 17.
55. Motahari M. (1992). Education in Islam. Tehran: Sadra. (In Persian).
56. Khan-Beigi H. Moderation and moderation are important indicators of Islamic teachings. *Habal al-Matin*. 2012; 3and4:73-58. (In Persian).
57. Ebrahimzadeh H. Moderation from the perspective of martyr Beheshti. *Dynamic culture*. 2012 ;25: 17-19. (In Persian).